

MAN/VADER

JAN VAN MERSBERGEN

MAN/VADER

2018

Thomas Rap

Amsterdam

Copyright © 2018 Jan van Mersbergen
Omslagontwerp Erik Kriek/Moker Ontwerp
Foto auteur Koos Breukel
Vormgeving binnenwerk Aard Bakker
Druk Wilco, Zutphen
ISBN 978 94 004 0123 5
NUR 301

thomasrap.nl

STAGE

Mijn oudste zoon liep stage bij de uitgeverij waar mijn thrillers verschijnen, onder pseudoniem. Hij was toen veertien. Vier hele dagen zat hij op kantoor, deed boeken in dozen, verplaatste boeken in de kast, bekeek een drukproef, zat bij een gesprek over het nieuwe boek van Akwasi waar Akwasi zelf bij was, die kende hij van tv.

Hij kwam moe thuis. Hij hoefde niet naar school maar deze dagen waren veel langer.

Op een gegeven moment zei hij tijdens een van die loodzware stagedagen tegen de bureauredactrice: Mevrouw, mag ik u iets vragen?

Hij zat aan een bureau over een drukproef gebogen, een verhaal waar hij niets van begreep. Hij begreep niet wat voor boek het werd en waarom dat boek er moest zijn. Hij las het, maar het drong niet door.

Natuurlijk mag dat.

Die mensen hier, doen die dit nou de hele dag?

ALLEEN KOKEN, ALLEEN ETEN

Ik kook graag. Bij het gezin waarvan ik bijna zeven jaar geleden afscheid nam kookte ik graag. Ik kookte iedere dag. Ik sprak met mijn zoon, dochter en ex af: we eten om zes uur.

Ik ging koken.

Het werd zes uur. Ik zette het eten op tafel. Er kwam niemand aan tafel.

Roepen? Ik wilde niet roepen.

Ik begon alvast te eten.

Het eten stond koud te worden. Mijn zoon was ergens in huis, mijn dochter keek tv of las een *Donald Duck*, mijn ex lag boven op bed uit te rusten.

Ik at. Waarschijnlijk spaghetti.

Ik dacht: als ik mijn bord leeg heb voor er iemand aan tafel zit, gooi ik alles in de vuilnisbak.

Ik at mijn bord leeg, alleen. Nog even wachten. Toen liep ik met de pan naar de vuilnisbak.

In de Taiwanese film *Eat Drink Man Woman* kookt een vader voor zijn dochters. Bijzonder smakelijk in beeld gebracht, en toch... als het gezin eenmaal aan tafel zit blijkt eten bereiden voor een gezin meer te zijn dan dat, het samen eten ook. Het laat de verhoudingen zien.

Kinderen betekent: zorgen.

Eten koken, flesje melk geven, een luijer verschonon, aan tafel zitten, ongemakkelijke stiltes. Afspraken. Als dat scheef is ben je verloren. Maar het gezin en de verhoudingen zijn er nog.

In de film bidt een van de dochters: God, breng alstublieft geluk voor onze familie en dank u voor dit fantastische diner en dank u voor het opnieuw samenbrengen van onze familie in vrolijkheid. In de naam van Jezus, amen.

Ze zitten aan tafel: vader en dochters. In geluk, iedere zondag zo'n diner. En toch is de sfeer geladen.

Die stilte aan tafel. Dat herken ik.

Alleen koken, het kan. Alleen het eten opeten dat je alleen gekookt hebt, dat was eigenlijk het einde van dat gezin, ook al ging ik pas veel later daar weg.

MANNETJES

Afgelopen zomer had ik een aanvaring met een vrouw, op de fiets. Ik reed rechtdoor op een fietspad, zij kwam van links en schatte mijn snelheid niet goed in, ze sneed me af. Rechts kon ik er niet langs en links ook niet. Ik remde hard maar reed toch tegen haar fietstassen aan.

In het Amsterdamse verkeer maak je zulke dingen wekelijks mee, dus ik bleef rustig. De vrouw reageerde erg boos. Ze riep: Je kunt toch aan de kant gaan?

Soms is het stadsverkeer crossen en slalommen, maar dit keer kon ik niet opzij en ik laat me niet afsnijden om vervolgens uitgekafferd te worden. Dus ik passeerde haar, stopte voor haar en zei: Even voor de duidelijkheid. Als jij uit je doppen kijkt is er niks aan de hand. Oké?

Ze reageerde emotioneel: Ik heb het helemaal gehad met het verkeer en met deze verrotte maatschappij, en vooral met die mannetjes.

Met de nadruk op mannetjes.

Reageerde ze zo fel omdat ze dacht dat ik haar met opzet aanreed? Of omdat ik een man was, en die rijden nu eenmaal vrouwen aan? Fietste ze zo brak in het kader van de sekselijkheid?

Het maakte me niet zoveel uit, ze moest gewoon opletten.

Mevrouw, zei ik, ik rij je niet aan, want ik rem als een idioot. Ik kon je alleen niet meer ontwijken.

Ze leek in paniek. Ze riep dat ze die dag al door een scooter was aan gereden. Ze huilde. Ze riep: De wereld is helemaal naar de klote door jullie, mannetjes.

Adem even rustig, zei ik, en volgens mij legde ik zelfs een hand op haar arm. Het gaat niet om de wereld of om mannetjes of vrouwtjes, als jij op deze manier verder fietst dan kom je de Ferdinand Bol niet levend over.

Ze keek me aan. Ze werd rustig. Ik was geen verkeersmonster dat vrouwen aanreed, ik was voor rede vatbaar. En zij nu ook.

Jij bent gelukkig wel aardig, zei ze.

Dank je, maar ik laat niet alles over me heen komen.

Ze zei sorry, en ik zei: Hou je taai en doe voorzichtig.

Wat was er met deze vrouw aan de hand? Het kan gebeuren dat iemand in het verkeer een ander over het hoofd ziet, maar waarom maakte ze hier een man-vrouwkwestie van? Waarom gaf ze mij als man en alle andere mannetjes op de wereld de schuld van haar beroerde fietsen?

Nu is het voor een man gevaarlijk iets over man-vrouwkwesties te zeggen. Je wordt al gauw beschuldigd van *mansplaining*: dat een man vrouwen vertelt hoe het zit. Aan dat argument heb ik weinig boodschap, ik was ergens toch benieuwd wat er achter de reactie van deze vrouw zat.

Het leek erop dat ze zich achtergesteld voelde. Door mannen. Die zaten haar in de weg, die maakten dat ze zich minder voelde, die maakten van haar dag een rottag. Haar reactie kwam door een gevoel van ongelijkheid.

Onze botsing was echter in het verkeer en in het verkeer is iedereen gelijk. Een rood licht is voor mannen én vrouwen

rood. Verkeer maakt trouwens ook geen onderscheid in geloof, lengte, ras, kleur, leeftijd.

Maar deze fietsende vrouw draaide eerst de rollen om (ze deed of zij aangereden werd) en vervolgens praatte ze in een gelijke situatie vanuit een onderscheid tussen mannen en vrouwen (een mannetje misbruikte zijn machtspositie en had het op haar gemunt).

Waarom hield deze vrouw vast aan een verschil tussen mannen en vrouwen? Waarom nam ze dat achtergestelde gevoel mee in het verkeer?

Een interessante vervolgvraag: Is dat verschil voor haar wellicht wenselijk? Had deze vrouw ongelijkheid nodig om op straat haar gelijk te kunnen halen?

Het lastige aan dit voorval is dat ik niet kan beoordelen met welk gevoel mensen door de stad scheuren. Daar heb ik ook helemaal geen zin in, als ze maar op tijd remmen en sturen als er een bocht komt. Toch denk ik nog vaak aan mannetjes.

Ik ken mannetjes in de zin van: mensen die je in kunt huren voor een klus. En dat is, als het om gelijkheid gaat, een andere mooie en heldere insteek.

Mannetjes maken duidelijk dat er op veel vlakken wel degelijk ongelijkheid is. Een vanzelfsprekende ongelijkheid.

Want wanneer huur je iemand in? Als je om wat voor reden dan ook die klus zelf niet kunt of wilt doen. Je kunt ook een vrouw inhuren, maar de term vrouwtjes is me in dit verband niet bekend. In ieder geval kan een mannetje iets wat je zelf niet kunt, en maken mannetjes een duidelijk onderscheid met als basis de vraag: wie doet wat?

In ieder huishouden speelt dat: de taakverdeling.

Ons huishouden: vrouw, man, jongen, meisje. De taken zijn evenwichtig verdeeld.

Ik kook het meest, dat heeft vooral met tijd te maken. Afwassen is simpel: dat doet degene die niet gekookt heeft, geholpen door een van de kinderen. Andere huishoudelijke taken worden zo'n beetje verdeeld naar interesse, kunde, netheid, naar wat je belangrijk vindt.

Mijn vriendin heeft nog nooit een vuilniszak naar de container gebracht maar vouwt wel de was op. Zij doet dat heel netjes, mij maakt het niet veel uit hoe die shirtjes in de kast liggen.

Belangrijkste scherprechter in vanzelfsprekende ongelijkheid: de boor.

Als er in huis een gat geboord moet worden dan doe ik dat. Dit gaat vanzelf en is geaccepteerd door alle partijen.

Ik weet niet beter: wanneer er een gat geboord moet worden, laat de vrouw dat aan de man over, te beginnen bij mijn moeder. Zij laat mijn vader gaten in de muur boren. Hij is het mannetje met de boor. Hierover hebben ze nooit een meningsverschil en geen van beiden heeft de wens deze verhoudingen te veranderen. Samen komen ze er wel uit.

Gelijkheid op belangrijke vlakken (stemrecht, arbeidsvoorwaarden, verkeer) is in Nederland bij de wet geregeld. Natuurlijke ongelijkheid op onbeduidende vlakken laat zich moeilijker vastleggen.

Iedereen weet dat vrouwen niet goed kaart kunnen lezen en dat hun richtingsgevoel minder is. Dat uit zich ook op straat en in het verkeer. Loop met een vrouw een winkelstraat door, ga een winkel in, kom weer naar buiten en de kans is groot dat de vrouw de weg terug neemt die jullie al gelopen hebben. Vraag vervolgens de man of hij die winkels al gezien heeft, en hij heeft geen idee. Verschil in richtingsgevoel én interesse.

Mijn vriendin zet standaard de tomtom aan, ook als we een bekende route moeten rijden. Ik heb overigens geen rijbewijs, dus veel commentaar zal ik nooit hebben, ik word wel gek van die vrouwenstem die haar vertelt hoe ze moet rijden terwijl ik dat allang weet. Bovendien onderbreekt die stem ons gesprek, of eigenlijk: mijn verhaal.

Tegen mensen die deze twee factoren, ingegeven door welke persoonlijke gevoelens dan ook, hardnekkig door elkaar halen, zou ik willen alleen zeggen: gelijkheid is geen gevoel.

BABY

Binnenkort word ik weer vader. Het grootste verschil tussen man en vrouw openbaart zich bij het krijgen van een kindje, een gebeurtenis die tegelijk het mooiste is dat een man en vrouw *samen* kunnen delen. Verwarrend en interessant: de tegenstelling én het samen doen.

Allereerst het eenvoudige verschil: een man kan geen kindje dragen, kan nooit voelen hoe het is om van binnenuit het schoppen van een ongeborn kind te voelen.

Een hard en helder feit, maar geen feit om dramatisch over te doen: het is nu eenmaal zo. Fysiek gezien is de man op afstand.

Terwijl het lichaam van de vrouw in een relatief korte periode (vrouwen zeggen natuurlijk dat negen maanden erg lang kunnen zijn, maar wanneer je kijkt naar het groeitempo van een kindje in de buik, van niks naar vijftig centimeter in negen maanden, en vervolgens na de geboorte in tien jaar van vijftig centimeter naar zo'n honderdvijftig centimeter dan is de ontwikkeling in de buik van de moeder extreem explosief) ongelofelijke veranderingen doormaakt, gebeurt er met het mannenlijf helemaal niks.

Bot gezegd kan het zo zijn dat een man vader wordt zonder daar ook maar iets van te merken, zien of voelen. Vrou-

wen zal dat nooit overkomen, al verschijnen er soms verhalen in het nieuws over vrouwen die plots een baby krijgen en die dus al maanden zwanger bleken zonder dat ze dat wisten – de bevalling zullen ze zeker bewust meemaken.

Er is dus afstand tussen de aankomende moeder en vader, maar dat geeft meteen ruimte om te focussen op hetgeen de man wel kan doen: betrokkenheid tonen, dichtbij zijn, samen zijn.

Dat betekent in mijn geval: mijn hand op haar buik leggen en het bewegen en schoppen voelen, iedere donderdagochtend een foto van haar buik maken, altijd mee naar de echo's en naar de verloskundige.

Dat laatste is vanzelfsprekend omdat ik mijn eigen tijd in kan delen, maar de meeste vrouwen bezoeken de verloskundige zonder de aanstaande vader. Die werkt. Die gaan alleen mee naar de echo's.

Een echo betekent: haar hand vasthouden terwijl we samen ons kindje zien, het hartje zien kloppen, een computeranimatie van een gezichtje, een handje, een duim tegen zijn wang.

Ook wil ik de verloskundigen leren kennen. Een van die dames is lange tijd in ons huis. Anders is het net of er een loodgieter langskomt, die ken je ook niet. Dit is veel intiemer.

Verder betekent samen een kindje krijgen in de praktijk vooral: kamertje inrichten, spullen kopen, crèche regelen, een spaarrekening openen. En juist op dat vlak – ik noem het voor het gemak maar het winkel- en uiterlijke schijngebied – duiken andere diepgewortelde, onvermijdelijke verschillen tussen man en vrouw op, en ook tussen volwassenen en kinderen.

Onze etage bestaat uit een woonkamer, slaapkamer, werkkamer, en mijn kinderen van dertien en negen hebben allebei

een slaapkamer op zolder. Toen zij hoorden dat er uitbreiding kwam waren ze vooral bang dat ze hun eigen plek in moesten leveren.

Maar waar moet die baby dan slapen? was de angstige vraag.

Ik zei dat ik hun stapelbed weer in elkaar zou zetten. Dat vonden ze vreselijk. Pas toen ik vertelde dat ik mijn werkkamer op zou geven waren ze opgelucht.

Dus ik sloopte de planken met boeken van de muur, haalde het werkblad dat de hele breedte van de kamer in beslag nam weg en we konden aan de slag.

De babykamer moest een bepaalde kleur hebben. Een van de muren. We gingen die kleur uitkiezen. Ik heb totaal geen verstand van muurkleuren, mijn vriendin had een helder idee in haar hoofd.

In de Praxis stonden we voor een rekje waar zeker veertig kaartjes in zaten, allemaal met een bepaalde kleur, en die kleuren heetten niet groen of geel, we konden kiezen uit: Balanced Finland, Energizing Ireland, Relaxed Australia, Passionate Argentina en Positive Thailand. Probeer door die namen de kleur nog maar eens te zien.

We kozen voor een soort groen. In de winkel waren een heleboel typen groen, we kozen een groen dat nog het meest leek op de kleur van olijven.

Samen klussen hadden we al eens gedaan, toen we samen gingen wonen. De grote verdeler tussen man en vrouw is een boor. Netjes schilderen is de andere verdeler. Netjes schilderen is vrouwenwerk. Dat wil zeggen: ik knoei bij het overgieten, zelfs bij het roeren. Ik leg geen kranten op de vloer, ik mors op mijn kleren, ik gebruik nooit afplaktape.

Nu schikte ik me, ik werkte rustig. Ik plakte de randen van de babykamermuren netjes af en omdat ik langer ben deed ik

keurig netjes de bovenkant van de groene muur.

Toen zij de rest van de muur kleurde, zette ik het pas aangeschafte kinderbedje en de kast in elkaar die als commode zal dienen.

Ging best goed, samen die kinderkamer maken.

We moesten ook een deken hebben. Die moest van katoen zijn en passen bij het groen van de muur. Ik verwachtte dat je voor een tientje wel zo'n dekentje kunt kopen. Bij de Hema lag onder in het schap een dekentje voor twee tientjes. Prima toch, maar mijn vriendin vond de oranje stiksels langs de randen niet mooi.

Op internet vond ze perfecte dekentjes, maar heel erg duur. Allemaal boven de vijftig euro. Er stonden merkjes op. Ik begrijp wel dat het oog ook wat wil maar dit verschil was erg groot, dus ik zei: Die deken vouwen we om het matras heen dus die oranje stiksels zie je niet.

De koop werd uitgesteld.

Toen begon haar verlof. Naast niet meer werken betekent verlof: nestelen.

Mannen krijgen twee dagen vrij en erg veel mannen zijn blij dat ze direct na de bevalling van hun kindje weer aan de slag kunnen. Ik werk thuis en daar gaat het werk ook gewoon door, al beloofde ik mee te doen met haar verlof. Af en toe drinken we samen koffie op een terras in deze nazomer.

Het nestelen valt niet te onderschatten. Poetsen, schoonmaken, rommelen in huis.

Een vriend van me vertelde dat zijn vriendin toen ze 41 weken zwanger was op een krukje stond en de ramen lapte. Dat gaat bij jou ook gebeuren, zei hij.

Ik geloofde hem niet maar al in de eerste week van haar

verlof klon mijn vriendin op het bankje op het balkon met een emmer sop, een spons en een trekkertje.

Ik maakte een foto van haar en stuurde die naar mijn vriend, met daarbij: Ze doen elkaar allemaal na.

Uiteindelijk kochten we een deken in een klein winkeltje in de Venlose binnenstad. De vrouw die ons hielp bleek ik te kennen. Dat vergemakkelijkt de koop. We keken naar het schap met dekentjes en op een gegeven moment zeiden we: Doen.

Het dekentje kostte vijfenzeventig euro.

Begin oktober is ze uitgerekend.

BORSTVOEDING

Borstvoeding lijkt niet het meest mannelijke onderwerp, maar omdat borstvoeding erg bepalend is voor de man-vrouwverhouding als er een pasgeboren baby is, wil ik het onderwerp toch graag aansnijden.

Die kleine jongen was er opeens, eind september, en nog geen kwartier na zijn geboorte dronk hij al. Aan de borst. Het was volkomen natuurlijk. Die eerste dagen hebben ze maar een paar drupjes nodig, zei de kraamhulp, en die kreeg hij.

De eerste zes weken gaf mijn vriendin borstvoeding. Iedere dag, alle voedingen, overdag en 's nachts, op een heel klein flesje na op de derde of vierde dag toen er even de angst was dat onze baby niet snel genoeg terug op zijn geboortegewicht zou zijn.

Die borstvoeding was voor ons allebei nieuw, en het ging ongelooflijk goed. Voor haar omdat dit haar eerste zwangerschap, haar eerste kindje is, voor mij omdat mijn twee oudste kinderen alleen flesvoeding kregen.

Mijn vriendin had verlof tot begin januari, dus ze had de ruimte en de tijd, maar ook de rust en de wil om haar kindje te voeden. Ze deed dat geweldig. Tegen de tijd dat ze weer zou gaan werken, zo was het plan, gaven we wel flesvoeding.

Dus eerst een aantal weken borstvoeding, en dan langzaam afbouwen.

In die eerste weken moest hij iedere drie uur drinken. Pittig ritme. Langzaam schoof dat op naar vier uur, na een week of vijf naar vijf uur in de nacht. Het voordeel van borstvoeding is niet alleen dat het de beste voeding is, wat het natuurlijk is, en gratis, maar ook – voor mij – dat de taakverdeling duidelijk is. Ik kan niks doen. Het heeft weinig zin om 's nachts met z'n tweeën wakker te zijn. Dan put je elkaar uit.

Dus in die eerste weken gaf zij ons kindje borstvoeding, twee of drie keer in de nacht, en dan liet ze mij slapen. In de ochtend sliep zij wat langer. Alleen als ons kindje moeite had met inslapen 's nachts, dan riep ze mij om het over te nemen. Dat gebeurde zelden. Dus ik sliep goed, ik kon werken, ik was ook heel rustig, met veel vertrouwen dat zij ons kindje voedde.

Ergens prachtig, maar ook vreemd: ik wil heel graag samen voor ons kindje zorgen, een gelijke verdeling, en nu kon ik niks doen buiten theezetten voor zijn mama en heel soms wat bijstaan met billendoekjes aangeven, kindje in slaap wiegen, eten koken...

Toen ik na zes weken een van de voedingen over kon nemen was ik als een kind zo blij. Flesvoeding. Het plan: iedere dag zouden we één keer borstvoeding vervangen door een flesje van honderd milliliter. Die week erop zouden we twee voedingen per dag vervangen, de week erop drie, en zo naar de kerst zodat mijn vriendin geen borstvoeding meer hoefde te geven als ze weer aan het werk zou gaan.

Dat eerste flesje was een feest.

Samen maakten we het flesje, in de keuken. Water afmeten, drie schepjes, schudden. Halve minuut in de magnetron.

Voelen aan de pols of de temperatuur goed is. Nog een keer voelen. En toen ging ik op de bank zitten, mijn zoon op mijn arm, een spuugdoek over mijn schouder, en ik gaf hem te drinken. Voor het eerst zat hij echt heel dicht bij me en kon ik tegelijk de kracht van het zuigen voelen, die gulzigheid. Dat samen, dat was nieuw. Van heel dichtbij zag ik zijn oogjes zwaar worden.

Dat wilde ik graag zien, dat wil iedere vader graag zien.

Met borstvoeding verandert de vader in een hulpje dat toe staat te kijken. Borstvoeding is de beste voeding, dat is wel bekend, maar ook claimt deze volledig oorspronkelijke manier van voeden de baby voor de moeder.

Dan moet je kolven, is een veelgehoorde opmerking. Dan kan de vader borstvoeding geven, in een flesje. Dan kan de koeling gevuld.

Dat is weer een ander verhaal. Daar moet de moeder zin in hebben, dan moet je ook wanneer je weer aan het werk gaat kolven, een paar keer per dag. Mijn vriendin (jurist) maakt lange dagen, met werktijd en reistijd samen, je moet al die spullen meezeulen: kolfapparaat en flesjes. Die flesjes moet je koelen. Het zou neerkomen op kolven aan het bureau, in de trein, tijdens zittingen in de rechtbank. Sorry rechter, ik moet even kolven. Daar had ze geen zin in. Als het werken weer helemaal zou beginnen, wilden we gewoon poedermelk geven.

Borstvoeding loslaten bleek toch moeilijk. De melk die aangemaakt wordt gaat er tijdens die ene vervangende flesvoeding in die eerste week niet uit. Haar lijf moest langzaam wennen. Minder productie.

Ook zei ze: De band met mijn kindje verandert.

Dat klopt, dat is een gevoelig punt. Die band was er in de